

3. «Зелені кімнати»: нормативно-правове забезпечення функціонування / К.Б. Левченко, М.В. Євсюкова ; за заг. ред. О.М. Бандурки та К.Б. Левченко. – К. : ТОВ «Агентство «Україна», 2012. – 24 с.

4. Ю. Белоусов, О. Броневицька, С. Деркач, В. Луцик, А. Орлеан, В. Рогальська, Т. Філоненко, В. Яворська «Розкажи мені що сталося, або зіймайся». Дослідження про процесуальне інтерв'ю. Аналіз міжнародного досвіду. Опис узагальненої моделі. Аналіз національної системи підготовки та практики. – К.: Процесуальне інтерв'ю в Україні, 2020. – 232 с.

Іваницький Сергій Олександрович,
професор кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ, доктор
юридичних наук, доцент

ПРОБЛЕМИ РОЗМЕЖУВАННЯ ПІДСЛІДНОСТІ БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ Й ІНШИХ ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ

Через декілька місяців має розпочати роботу Бюро економічної безпеки України (далі – БЕБ), проте дотепер залишається невизначеною та дискусійною підслідність кримінальних проваджень цього органу. Попри те, що зазвичай ніхто не любить зайвої (чужої) роботи, міжвідомчі спори про підслідність не є рідкістю в практиці досудового розслідування кримінальних правопорушень й часом набувають досить принципового та гострого характеру. Питання підслідності, без перебільшення, інколи вирішує долю кримінального провадження, тож важливо його правильно врегулювати з огляду на місію, завдання та ресурси БЕБ.

На сьогодні відсутній законодавчо визначений перелік кримінальних правопорушень, підслідних БЕБ. Існує лише прийнятий у першому читанні проект Закону України про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України № 3959-1 від 25.08.2020. Цей документ передбачає, що «детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 199, 204, 205-1, 206, 212, 212-1, 218-1, 219, 220-1, 220-2, 222, 222-1, 222-2, 223-1, 223-2, 224, 229, 231, 232, 232-1, 232-2, 233 КК України. Детективи органів Бюро економічної безпеки України здійснюють досудове розслідування кримінальних правопорушень, передбачених статтями 206-2, 210, 211 КК України, у разі якщо розслідування таких кримінальних правопорушень не віднесено до підслідності НАБУ...» [1].

Аналіз наведеного фрагменту дозволяє говорити про наявність окремих неузгодженостей із раніше прийнятим Законом України «Про Бюро економічної безпеки України» № 1150-IX від 28.01.2021 (далі –

Закон) й складність реалізації окресленої у пояснювальній записці до Закону ідеї передати розслідування економічних кримінальних правопорушень від СБУ, НПУ та податкової міліції ДФС України до єдиного новоствореного органу.

Насамперед, слід відзначити, що попри широке застосування на побутовому та професійному рівні, законодавство не розкриває змісту поняття «економічне кримінальне правопорушення», «економічний злочин» чи «кримінальне правопорушення у сфері економіки». У ст. 1 Закону на Бюро економічної безпеки України покладено завдання щодо протидії правопорушенням, що посягають на функціонування економіки держави. За текстом Закону використовуються термінологічні звороти «кримінальні правопорушення, що посягають на функціонування економіки держави», «кримінальні правопорушення у сфері економіки», «правопорушення, що впливають на економічну безпеку держави», проте їх зміст не розкрито, що залишає досить широкі межі для тлумачення. Співставлення терміна «кримінальні правопорушення, що посягають на функціонування економіки держави» із використаним у Кримінальному кодексі України поняттям «кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» показує, що їх не можна розглядати як синонімічні.

Із загального переліку кримінальних правопорушень, передбачених Розділом VII «Кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності» КК України розробники змін до КПК України (законопроект № 3959-1 від 25.08.2020) віднесли до підслідності БЕБ лише частину, зокрема, за підслідністю НПУ залишаються ст. 203-1, ст. 203-2, ст 213, ст. 227 та ін. КК України.

Ми підтримуємо такий підхід, адже, по-перше, ключовим атрибутом новоствореного БЕБ має бути забезпечення глибокої спеціалізації та фахового рівня розслідування кримінальних правопорушень у сфері економіки.

По-друге, важливою є необхідність зосередження уваги на найбільш серйозних кримінальних правопорушеннях економічної спрямованості. Як приклад, можна навести НАБУ, працівники якого не займаються фактами побутової корупції, зосереджуючи свою увагу та потужний потенціал на протидії топ-корупції, полюванні на т.зв. «велику рибу». Підвищений рівень соціального забезпечення співробітників БЕБ орієнтує на те, щоб новостворений орган зайняв аналогічну нішу в сфері економіки. До цього прямо спонукає й п. 6 Додатку 1 Меморандуму про взаєморозуміння між Україною та Європейським Союзом, ратифікованого Законом України № 825-ІХ від 25.08.2020, де йдеться про необхідність створення органу для розслідування «серйозних економічних та фінансових злочинів». Отже, важливо, щоб працівники БЕБ «не захлинулися» від надмірної кількості проваджень у зв'язку з розслідуванням кримінальних правопорушень, що не становлять значної суспільної небезпеки, й водночас мали достатнє навантаження, яке виправдовує значні ресурси, витрачені державою.

Інакше під час передбаченого Законом щорічного звітування директора БЕБ може скластися ситуація, яка виникла у ході звітування очільника ДБР у профільному комітеті парламенту, коли з'ясувалося, що 40 % справ, за якими цим органом повідомлено про підозру, становлять справи про т.зв. «самоволку» військовослужбовцями [2], які не є складними в розслідуванні.

Аналіз законопроекту № 3959-1 свідчить про те, що основний масив правопорушень, які розслідуватимуться БЕБ, становитиме колишня підслідність податкової міліції. В основному, це кримінальні правопорушення у сфері господарської діяльності, статистика виявлення та розслідування яких свідчить про порівняно незначний обсяг навантаження органів розслідування в цій сфері. Так, органами податкової міліції разом із іншими правоохоронними органами у 2018 році було обліковано 6334 кримінальних правопорушення у сфері господарської діяльності (до суду з обвинувальним актом направлено 2021 кримінальне провадження), у 2019 році – 5947 (1686), у 2020 році – 5342 (1620) відповідно.

У цьому контексті не можемо підтримати позицію розробників законопроекту № 3959-1 щодо передачі до підслідності БЕБ розслідування кримінального правопорушення, передбаченого ст. 222 КК України. Попри назву статті (шахрайство з фінансовими ресурсами), на практиці у більшості випадків ця норма застосовується для кваліфікації отримання кредиту у банку чи ломбарді або житлової субсидії в управлінні соцзахисту населення на підставі підроблених документів (довідки про доходи, склад сім'ї тощо). Розслідування цього кримінального правопорушення майже нічим не відрізняється від звичайного шахрайства й не становить труднощів. В органах поліції накопичено значний досвід протидії таким правопорушенням, тож передавати його до підслідності БЕБ вбачається недоцільним.

Натомість спеціалізованої уваги БЕБ, як убачається, потребують кваліфіковані склади кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України. Залежно від кваліфікуючих ознак, окремі резонансні злочини за цією статтею розслідує НАБУ, при цьому більшість проваджень здійснює Національна поліція України. У 2020 році за цією статтею загалом обліковано 11160 кримінальних правопорушення (до суду з обвинувальним актом направлено 4623 кримінальних проваджень). Типові ситуації, пов'язані із привласненням (розтратою) матеріально відповідальними особами (продавечі, касир, експедитор тощо) ввірених їм матеріальних цінностей (гроші, товари тощо) досить успішно розслідуються слідчими підрозділами поліції.

Водночас уваги БЕБ потребують випадки заволодіння чужим майном шляхом зловживання службовою особою своїм службовим становищем, що не охоплюються підслідністю НАБУ, але пов'язані із розкраданням (заволодінням) бюджетними коштами шляхом отримання незаконного бюджетного відшкодування податку на подану вартість. Вказані дії зазвичай вчиняються в економічній сфері із використанням розгалуженої мережі суб'єктів господарювання із

ознаками фіктивності шляхом внесення недостовірних даних до господарської, бухгалтерської та податкової документації.

На сьогодні частина цих дій кваліфікується за ч. 2–5 ст. 191 КК України, але розробниками законопроекту № 3959-1 пропонується доповнити КК окремою нормою – ст. 222-2 (шахрайство з податком на додану вартість). Серед фахівців у галузі кримінального права така ініціатива сприймається неоднозначно через можливість кваліфікації дій, передбачених диспозицією цієї норми, на підставі наявних у КК України статей. У випадку, якщо парламент не погодиться доповнити КК України статтею 222-2, питання передачі до підслідності БЕБ окремих складів кримінальних правопорушень, передбачених ст. 191 КК України, постане серед пріоритетних, адже кримінальне правопорушення вчиняється в економічній сфері, має підвищену небезпеку й потребує вузькоспеціалізованих навичок для ефективного розслідування.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до адміністративного та кримінального законодавства щодо запровадження діяльності Бюро економічної безпеки України: проект Закону України № 3959-1 від 25.08.2020. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_2?pf3516=3959-1&skl=10.

2. Стенограма засідання Комітету з питань правоохоронної діяльності Верховної Ради України 02 березня 2021 року. URL: <http://komzakonpr.rada.gov.ua/uploads/documents/32851.pdf>

*Калюжнюк Анастасія Олександрівна,
старший судовий експерт сектору
дактилоскопічного обліку лабораторії
криміналістичних видів досліджень
Дніпропетровського НДЕКЦ МВС України*

ТЕХНІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ ДАКТИЛОСКОПІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Пошук можливих шляхів використання кібернетичних методів став одним з перспективних напрямків у розвитку і вдосконаленні засобів і методів криміналістичного пізнання ще в кінці 1950-х років. Наукові розробки криміналістів велися, зокрема, з проблеми вдосконалення системи кримінальної реєстрації, перш за все шляхом автоматизації дактилоскопічного обліку. Тоді ж з'явилися перші роботи, присвячені можливостям використання кібернетичних методів в судовій експертизі: почеркознавчій, фотопортретній ідентифікації та інших видах експертних досліджень. Для сучасної криміналістики використання комп'ютерних технологій стає чи не найперспективнішим напрямком вдосконалення правоохоронної та експертної діяльності.

Сьогодні в криміналістиці сформувалися кілька напрямків дослідження в галузі використання комп'ютерної техніки та інформаційних систем для вирішення практичних завдань науково-